

S2-OPPILAS ERI OPPIAINEIDEN TUNNEILLA

Jenni Alisaari

15.2.2016

SISÄLTÖ

- Mitä S2-oppilaan opettamisessa on huomioitava?
- Miten S2-oppilaalle opetetaan eri oppiaineiden sisältöjä kielitaito huomioiden?
- Mitä S2-oppilaan osaamisen arvioinnissa tulee huomioida?

**MITÄ S2-OPPILAAN OPETTAMISESSA ON
HUOMIOITAVA?**

DIIPADAAPAA JA LALLALLAATA?

- ” Opetettavana asiana minulla on molekyylien väliset kovalenttiset sidokset, tai siis diipadaapan väliset lallallaat.”
- kemianopettajaopiskelija

Eija Aalto 2013

OPS 2016

- Kielitietoisuus yksi yleisistä linjauksista
- Kielitietoisuus kuuluu jokaisen koulun toimintakulttuuriin

KIELITIETOISUUS OPS 2016

- Sisällön ja kielen opettaminen ovat toisistaan erottamattomia.
- Jokainen opettaja on kielen opettaja.
- Opettajan tulee olla kielitietoinen, eli hänen on pohdittava opettamansa aineen kieltä:
 - Mikä on tyypillistä tälle oppiaineelle?
 - Millaista oppiaineen kieli on toisen kielen oppijan kannalta?

LUKEMISEN JA KIRJOITTAMISEN TAIDOT

- Eivät kehity itsestään
- Tietoisesti opetettava
- Tekstitalojen oppiminen vaativaa → paljon jatkuvaa harjoittelua
 - Koskee kaikkia oppilaita!

OPETTAJAN MÄÄRITELTÄVÄ

- 1) oppiaineen ydinaines
- 2) Millaiset lukemisen tavat auttavat oppilasta ydinaineksen löytämisessä?
- 3) Millaista kieltä oppilas tarvitsee ydinaineksen selostamiseen?

RAKSOLIININ ORUSTAMINEN

On hyvin tärkeää saada tietoa raksoliinista. Raksoliini on sienterin uusi muoto. Sitä orustetaan Seristanissa. Seristanilaiset kourtavat suuria määriä velonia ja sitten joukuvat sen avetakseen raksoliinia. Raksoliini saattaa tulevaisuudessa sienterin tarauksen vuoksi osoittautua yhdeksi ähväkimmistä nesauksistamme.

- Mitä raksoliini on?
- Missä raksoliinia orustetaan?
- Miten raksoliinia avetaan?
- Miksi on tärkeää tuntea raksoliini?

Internetin keskustelupalstasta löytynyt tuntemattoman tekijän teksti, käänös Maisa Martinin (teoksessa Saako olla suomea?)

OPPIMISEN TYÖLÄYS

- Opetuspuheen seuraaminen toisella kielellä on työlästä.
- Suuri osa opetuspuheesta saattaa jäädä ymmärtämättä ponnisteluista huolimatta.
- Kotona oppilas turvautuu oppikirjan tekstiin, jota hän ei välttämättä ymmärrä.
- Tiiviisti ilmaistu, vaativia rakenteita täynnä oleva teksti voi lannistaa sitkeimmänkin oppilaan.

PUHEEN YMMÄRTÄMISTÄ VAIKEUTTAVAT:

- käsitteet
- sanasto
- lauserakenteet
- abstraktius
- kulttuurisidonaisuus eli jaetun tiedon harha
- kuormittavuus
- opiskelukielitaidon saavuttamisen kesto

KÄSITTEET

- abstrakteja
- vaikeita äidinkielisillekin
- merkitys usein epäselvä myös S1-oppilaalle
- S2-oppilaalle sekä nimi että merkitys vieraita
- ymmärtäminen keskeistä keskustelun seuraamisen kannalta

S2-oppija joutuu

- 1) oppimaan uuden sanan, johon ei liity miellelyhtymiä.
- 2) erottamaan uuden sanan puheen tai tekstin virrasta.
- 3) oppimaan tunnistamaan sanan kontekstissa.
- 4) oppimaan myös käsitteen merkityksen.

Vasta tämän jälkeen käsite pystytään ymmärtämään ja sitä voidaan käyttää.

KIELET KOULUKONTEKSTISSA

- Peruskielitaito = arkinen perussanasto ja rakenteet (basic everyday language)
- Opiskelukielitaito = abstraktimpi sanasto ja rakenteet (essential academic language)
- Oppiainekohtainen kielitaito = oppiaineille tyypilliset termit ja sanasto (discipline specific language)
- Koulun toimintaan ja toimintakulttuuriin liittyvä kielitaito (school navigational language)

OPISKELUKIELITAITO (ACADEMIC LANGUAGE)

- Terminologia
- Abstrakti sanasto:
 - Opiskeluun ylipäänsä liittyvä & oppiainekohtainen
- Kuvailevat sanat
- Metaforat
- Pitkät ja monimutkaiset rakenteet

➡ TAITO ➡ KIELITIETOISUUS KASVAA

Lämmmin ilma on kevyempää kuin kylmä ilma, ja siksi lämmin ilma kohoaa ylöspäin. Juuri tämä ilman ominaisuus saa aikaan matala- ja korkeapaineita. Monet linnut voivat lentäessään käyttää hyväkseen lämpimän ilman nousevia virtauksia ja säästää siten voimiaan.

Jokapäiväinen kieli

Lämmin ilma on kevyempää kuin kylmä ilma, ja siksi lämmin ilma kohoaa ylöspäin.
Juuri tämä ilman ominaisuus saa aikaan matala- ja korkeapaineita. Monet linnut voivat lentäessään käyttää hyväkseen lämpimän ilman nousevia virtauksia ja säästää siten voimiaan.

Jokapäiväinen kieli opiskelukieli

Lämmin ilma on kevyempää kuin kylmä ilma, ja siksi lämmin ilma kohoaa ylöspäin. Juuri tämä ilman ominaisuus saa aikaan matala- ja korkeapaineita. Monet linnut voivat lentaessään käyttää hyväkseen lämpimän ilman nousevia virtauksia ja säästää siten voimiaan.

Lämmmin ilma on kevyempää kuin kylmä ilma, ja siksi lämmin ilma kohoaa ylöspäin. Juuri tämä ilman ominaisuus saa aikaan matala- ja korkeapaineita. Monet linnut voivat lentaessään käyttää hyväkseen lämpimän ilman nousevia virtauksia ja säästää siten voimiaan.

Vedellä on kolme olomuotoa. Veden **kiinteää olomuotoa** sanotaan jääksi, **nestemäistä olomuotoa** vedeksi ja **kaasumaista olomuotoa** vesihöyryksi. Ne kaikki ovat samaa kemiallista ainetta, vettä. Huoneenlämpötilassa vesi on nestettä, joka on veden tyypillisin olomuoto. Vesi voi kuitenkin esiintyä myös kiinteässä ja kaasumaisessa olomuodossa.

Ilmanpaineen voi tuntea korvissa

Maan vetovoima vetää Maan ympärillä olevaa ilmaa puoleensa. Ylempänä olevan ilman paino puristaa alempia ilmakerroksia. Tätä ilmiötä sanotaan **ilmanpaineeksi**. Ilmanpaine on suurin maan pinnassa. Ilmanpaineen muutoksen huomaa, kun matkustaa lentokoneella. Kun lentokone nousee tai laskee, matkustajan korvat menevät helposti lukkoon.

Ilmanpaine vaihtelee jatkuvasti. Siellä, missä ilmanpaine on normaalia pienempi, vallitsee **matalapaine**. Matalapaineen alueella on yleensä sateinen sää. Alueella, jossa

**MITEN S2-OPPILAALLE OPETETAAN
ERI OPPIAINEIDEN SISÄLTÖJÄ
KIELITAITO HUOMIOIDEN?**

äidinkieli

toinen kieli (S2)

KÄSITTEET KÄSITTELYYN

- Keskeiset käsitteet kirjoitetaan taululle.
- Myös käsitteen määritelmä näkyviin!
- Käsitteen määritelmä on opetettava tunnistamaan puheesta ja tekstistä.

KÄSITTEIDEN MERKITYSTEN HAVAINNOLLISTAMINEN

- visuaalisuus
- konkreettiset esimerkit
- oppilaiden omat selitykset
- oma äidinkieli avuksi
- yhteisen taustan luominen
- huomio käytettävään kieleen

YMMÄRTÄMISEN VARMISTAMINEN

- Useamman aistikanavan käyttö
- Yhteenvedon tekeminen opetetusta asiasta: oppilaat aktivoidaan osallistumaan
- S2-oppilaan auttaminen luokkakeskusteluun osallistumisessa:
 - Kielelliset keinot näkyviin taululle (*siksi, sen takia siitä syystä, aiheuttaa, aiheutua, johtua, olla seurauksena, seurata, valloittaa, hyökätä*)

AIHEEN VAIHTUMINEN

- S2-oppilaalta saattaa jäädä huomaamatta
 - > ei pysty seuraamaan opetusta

SEURAAMISEN HELPOTTAMINEN

- sisällön runko näkyviin
- kertaus ennen siirtymää
- tauko aiheiden välissä
- siirtymisen sanoittaminen
- ennakointi aiempia tietoja aktivoimalla

- Anna oppilaille aikaa ymmärtämiseen ja sisäistämiseen.
- Käsitteiden avaaminen vaatii aikaa mutta on sen arvoista.

OPPIKIRJA OPETUSPUHEEN OSANA

- opetuspuheen sitominen oppikirjaan
- ennakkokysymyksiä esim. kuviin, otsikoihin tai keskeisiin sisältöihin liittyen
- käsitteiden määritelmien etsiminen oppikirjan tekstistä

JOKAINEN OPETTAJA ON KIELEN OPETTAJA

- Aktivoi oppilaita osallistumaan. Tässä voi käyttää oppilaan apuna opettajan antamia kielellisiä tukikeinoja.
- Kasvata oppilaan sanavarastoa tietoisesti ja aktiivisesti.

TUKEA LUETUN YMMÄRTÄMISEEN

- Strategioita oppikirjatekstin lukemiseen
- Tekstilajitietouden kehittäminen
- Tärkeimpien asioiden tunnistaminen

STRATEGIOITA OPPIKIRJATEKSTIN LUKEMISEEN

- Pääotsikko ja väliotsikot: mitä niistä tulee mieleen?
- Tekstin lukeminen edestakaisin, ei lineaarisesti alusta loppuun:
 - kappaleiden ensimmäiset lauseet
 - kursivoidut tai lihavoidut käsitteet
 - vuosiluvut
- Jokaisesta kappaleesta etsitään keskeinen tieto, joka tiivistetään omin sanoin.
- Kuvien tarkastelu, tulkinta ja asioiden päättely niistä
- Määritelmien tunnistaminen tekstistä:
 - Miten avainkäsitteet löytyvät?
 - Missä niiden määritelmät ovat?

TEHTÄVÄT TEKSTIN YMMÄRTÄMISEN TUKENA

Lähteenä Tukia, Kaisa, Aalto, Eija & Mustonen, Sanna (2007). S2-oppilas lukijana - Miten opetan tekstinymmärtämisen taitoja? Virke 4/2007, s. 32–36.

SILMÄILY

- *Sinulla on 30 sekuntia aikaa. Lue teksti niin nopeasti kuin pystyt. Anna silmiesi lentää!*
- *Keskustele parisi kanssa. Mitä muistatte tekstistä?*
- *Lue teksti uudelleen. Käytä siihen taas 30 sekuntia.*
- *Mitä ymmärsit paremmin? Mitä uutta tietoa sait?*
- *Lue teksti kolmannen kerran. Alleviivaa tärkeitä kohtia. Ympyröi pääsanat.*
- *Kerro tekstin sisältö parillesi.*

MAAILMANTIEDON HYÖDYNTÄMINEN

- a. *Piirrä X:n kuva ja kirjoita kuvan ympärille lyhyesti, mitä kaikkea tiedät X:stä.*
- b. *Tutki tekstin kuvia ja kuvatekstejä. Täydennä piirtämäsi kuvaa ja tietoja, jos tarvitsee. Kerro omin sanoin, mitä tiedät nyt X:stä.*

YDINAJATUKSEN ETSIMINEN

- *Lue ensin otsikko ja jokaisen kappaleen ensimmäinen virke. Alleviivaa ne.*
- *Mikä on tekstin aihe? Keksitkö, mistä kappaleet kertovat?*
- *Lue kappaleet. Mitä uutta tietoa sait?*

ASIOIDEN YHDISTELEMINEN

- a. *Kokoa tekstin tärkeimmät asiat käsite-karttaan. Aloita otsikoista, kuvista ja tiivistelmästä. Täydennä tietoja koko tekstin avulla ja järjestä toisiinsa liittyvät asiat karttaan lähelle toisiaan.*
- b. *Tutki tekemääsi käsitekarttaa. Voisiko Suomessa olla monsuunisateita? Perustele vastauksesi.*

KÄSITTEIDEN MERKITYSTEN PÄÄTTELY

- a. Ympyröi tekstistä kappaleen tärkeät sanat. Tutki, löydätkö samoja sanoja kuvista tai kuvateksteistä. Ympyröi ne.*
- b. Lue tekstiä sanojen ympäriltä ja tutki, selitetäänkö sanoja kuvissa. Selitä sanoja omin sanoin.*

HELPOTA TEKSTIN TUOTTAMISTA

- Anna aina mallit teksteistä ja tekstilajeista
- Anna valmiiksi myös

ajan ilmaisuja: ensin ----, sitten ----, seuraavaksi --
syy ja seurauksen ilmaisuja

vertailun ilmauksia

- Anna kirjoittamiseen taustatietoa ja -tukea: kuvat, keskustelut, asiasanat, taulukot...

OPPIMISTA TUKEVA ARVIOINTI

MITÄ ON OPPIMISTA TUKEVA ARVIOINTI?

- Arviointi suhteessa opsiin ja opetettuihin asioihin
- Oppilaan kehityksen ja oppimisen tukeminen
 - omasta oppimisesta tiedostuminen ja vastuunottaminen
- Osaamisen tunnistaminen ja arvostaminen
 - Mitä kaikkea oppilas **jo osaa**?

OPPILAAN NÄKÖKULMA

- Motivointi
- Oppimiseen sitouttaminen
- Omat ja yleiset tavoitteet
- Itsearviointi
- Tietääkö oppilas, onko saavuttanut tavoitteet?

**MINKÄLAISTA OSAAMISTA VOIDAAN
ODOTTAA ERI KIELITAITOTASOILLA?**

TAITOTASOPORTAAT

**Perustason
kielenkäyttäjät,
alkeistaso A1**
Suppea viestintä
tutuimmissa
tilanteissa

**Perustason
kielenkäyttäjät,
selviytyjän taso A2**
Välitön sosiaalinen
kanssakäyminen ja
lyhyt kerronta

**Itsenäinen
kielenkäyttäjät,
kynnystaso B1**
Selviytyminen
arjessa (koulu)

- B1.1 Toimiva
- B1.2 Sujuva

**Itsenäinen
kielenkäyttäjät,
osaajan taso B2**
Toiminnallinen
kielitaito monissa eri
viestintätilanteissa

**Taitava
kielenkäyttäjät**

- Taitaja C1
- Mestari C2

A2-TASOLLA

- Ymmärtää tuttuja aiheita, lyhyitä tekstejä, osaa käyttää maailmantietoaan
- Ymmärtää vieraista teksteistä hajanaisia yksityiskohtia, mutta kokonaisuuden ymmärtäminen on vaikeaa
- Tekstin mekaaninen koodaaminen vaikeaa (vieraat sanahahmot)
- Kopioi tekstiä helposti suoraan -> ymmärtäminen?
- Ei pysty muotoilemaan vastauksia tarkasti -> vastauksia saattaa olla vaikea ymmärtää

B1-TASOLLA

- Selviytyy jo hieman vieraammista aiheista
- Osaa ohjata lukemista tavoitteidensa mukaisesti
- Ymmärtää suhteellisen tuttua aihetta käsittelevän lyhyehkön tekstin pääasiat ja hahmottaa kokonaisuuden
- Pitkien vieraiden tekstien lukeminen vaikeaa
- Pystyy tiivistämään lukemansa omin sanoin (käyttää tekstin ilmauksia apuna)
- Pystyy soveltamaan tekstin tietoja (vertaamaan, kertomaan mielipiteitään, perustelemaan ajatuksiaan)
- Sanaston ja ilmausten tasolla merkitykset jäävät epätarkoiksi – arvaamista ja päättelyä

LUKEMINEN: HI/YO & MA

	A2	B1
Asiatietojen ja selitysten ymmärtäminen	Ymmärtää yksittäistä tietoa tuttuja aiheita käsittelevistä, lyhyistä ja yksinkertaista asiatietoa sisältävistä oppimateriaaleista.	Löytää keskeiset johtopäätökset selkeästi kirjoitetuista, argumentoivista oppimateriaaleista. Pystyy päättämään tuntemattomien sanojen ja lauseiden merkityksen tutusta asiayhteydestä. Ymmärtää pääasiat yksinkertaista asiatietoa käsittelevistä teksteistä silloin, kun tekstien rakenne on selkeä ja aihe tuttu (esim. kivikausi, Ranskan suuri vallankumous, matemaattiset tekstit).
Kirjallisten ohjeiden ja tehtävien ymmärtäminen oppimateriaaleista	Ymmärtää oppimateriaalissa olevia yksinkertaisia, rutiininomaisia ohjeita ja tehtäviä.	Ymmärtää oppimateriaalissa olevia selkeästi kirjoitettuja, yksinkertaisia ohjeita ja tehtäviä.
Tiedon löytäminen ja paikallistaminen	Löytää ja paikallistaa erityistä, ennustettavissa olevaa tietoa yksinkertaisesta oppimateriaalista ja internetistä.	Pystyy silmäilemään läpi pidempiä, selkeästi jäsentyneitä tekstejä tietynlaisen, olennaisen tiedon paikallistamiseksi.

KIRJOITTAMINEN: HI/YO & MA

	A2	B1
Kuvaileminen	Osaa kirjoittaa hyvin lyhyitä peruskuvauksia tapahtumista ja toiminnoista.	Pystyy välittämään tietoa ja lyhyesti kuvailemaan tapahtumia, havaintoja ja prosesseja. Osaa kuvailla lyhyesti visuaalisen esityksen (graafi, kuvio, taulukko, piirros jne.) osoittamalla siitä tärkeitä seikkoja. Osaa kuvailla selkeästi ajatuksenkulkuaan tehtävää ratkaistessaan.
Selittäminen	Osaa yksinkertaisella tavalla selittää, miten joku tehdään tai on tehty.	Pystyy selkeästi selittämään ja antamaan syitä sille, miksi historiaan /yhteiskuntaoppiin tai matematiikkaan liittyvät asiat ovat niin kuin ovat, ja miksi jokin asia on ongelmallinen.
Koosteen tekeminen	Pystyy poimimaan lyhyestä tekstistä avainsanoja, fraaseja tai lyhyitä lauseita ja toistamaan niitä.	Pystyy kirjoittamaan omin sanoin ja yksinkertaisella tavalla lyhyitä kappaleita käyttäen apuna alkuperäisen tekstin kieltä ja esitysjärjestystä. Pystyy kokoamaan useista lähteistä lyhyitä tiedon sirpaleita ja tekemään niistä koosteen.

A2 -> B1 HARJOITUKSIA

- Tekstilajitietoisuuden rakentaminen
- Kokonaisuuksien hahmottamisen harjoittelu
- Pääasioiden tiivistäminen
- Nopea, silmäilevä ja holistinen lukeminen
- Joustavat lukutekniikat: otsikoiden, kuvien, kuvatekstien ja ydinvirkkeiden hyödyntäminen
- Muistiinpanotekniikat
- Merkityksistä keskusteleminen ryhmissä
- Vieraiden sanojen päättely tekstistä
- Omien ajatusten kertominen ja kirjoittaminen tekstin sisällön avulla

B1 -> B2 HARJOITUKSIA

- Tekstilajitietoisuuden syventäminen
- Monipuolisten tekstien lukeminen, myös abstraktit aiheet -> huomio tekstin pääajatuksissa (holistinen lukeminen, ei kiinni yksityiskohtiin)
- Lyhyiden tekstien tarkka lukeminen -> merkitysten avaaminen
- Abstraktin sanaston avaaminen
- Ilmausten merkitysten käsittely
- Lähikäsitteiden hallinta
- Luetun soveltamisen harjoittelu (tiedonhaku, vertailu, mielipiteiden muodostaminen, teksteistä keskustelu ja kirjoittaminen)

APUA KOKEISIIN?

- Kokeen suorittaminen suullisesti (tallennus?)
- Kokeen suorittaminen omalla kielellä
- Mahdollisuus kirjoittaa omalla kielellä sanat, joita ei muista suomeksi
- Sanakirjan käyttö
- Kysymysten kieliäsun yksinkertaistaminen
- Kysymysten lukeminen oppilaalle ääneen
- Mahdollisuus vastata piirtäen
- Mahdollisuus osoittaa osaamisensa muilla tavoin

ENTÄPÄ, JOS...

(KIELIPARLAMENTTI 27.3.2014)

- laajennettaisiin osaamisen arviointipohjaa?
- tunnustettaisiin monikielisyys?
- ei aina olisi kirjallisia kokeita?
- ei olisi lainkaan kokeita?
- osaaminen osoitettaisiin monipuolisesti ja joustavasti?
- kielitaidon arviointi tehtäisiin koulun ulkopuolella?
- kielitaito nähtäisiin toiminnallisena taitona?
- olisi resursseja arviointi- ja opetusmenetelmien kehittämiseen?
- oltaisiin joustavampia odotuksissa?
- äidinkielet nähtäisiin taitona muiden kielten mukana?

LÄHTEET JA LISÄÄ LUETTAVAA

- Aalto, E. 2013. Kohti kielitietoisempaa opettajankoulutusta. <http://www.kieliverkosto.fi/article/kohti-kielitietoisempaa-opettajankoulutusta/>
- Aalto, E., Tukia, K. & Mustonen, S. 2010. Oppimisen prosessia ohjaamassa. Teoksessa Tasolta toiselle, Opetushallitus.
- Beacco, J.-C., Fleming, M., Goullier, F., Thürmann, E. & Vollmer, H. 2015. The language dimension in all subjects. www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Handbook-Scol_final_EN.pdf
- ECML. Language skills for successful subject learning. <http://www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2012-2015/LanguageDescriptors/tabid/1800/language/en-GB/Default.aspx>
- Kuukka, I. Vinkkejä oppitunnille /HISTORIA JA YHTEISKUNTAOPPI www.edu.fi/download/129020_historian_ja_yhteiskuntaopin_opetuksen_avuksi.pdf
- Kuukka, I. Vinkkejä oppitunnille /FYSIKKA, KEMIA, MATEMATIIKKA www.edu.fi/download/129021_kemian_ja_fysiikan_opetuksen_avuksi.pdf
- Nissilä, L., Martin, M., Vaarala, H. & Kuukka, I. (toim.) Saako olla suomea? Opas suomi toisena kielenä -opetukseen, OPH.
- Rapatti, K. & Kuukka, I., 2009. (Toim.) Yhteistä kieltä luomassa – suomea opetteleva opetusryhmässäni. OPH.
- Tukia, K., Aalto, E. & Mustonen, S. (2007). S2-oppilas lukijana - Miten opetan tekstinymmärtämisen taitoja? Virke 4/2007, s. 32–36.